

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ
سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِّنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (مائده: ١٦)

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
تبریز
دانشکده سلامت و دین

مدارس تابستانی سلامت و دین

مرداد و شهریور ۱۳۹۶

مدرسه تابستانی فلسفه پزشکی

مدرسه تابستانی علوم قرآن و حدیث در سلامت

مدرسه تابستانی اخلاق پزشکی

الف) مدرسه تابستانی فلسفه پزشکی

مقدمه:

در «فلسفه پزشکی» به مباحث عمده‌ای مانند معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی، ارزش‌شناسی و منطق پرداخته می‌شود. ایجاد دوره‌های آموزشی گوناگون در زمینه فلسفه‌ی پزشکی در دانشگاه‌های معتبر جهان، انتشار مجلات و کتاب‌های مرتبط توسط ناشرین معتبر و برگزاری نشست‌های هم‌اندیشی، بیانگر اهمیت این عرصه از دانش است. در کشور ما نیز چند سالی است که بحث «فلسفه پزشکی» در نشریاتی که با موضوع فلسفه و اندیشه منتشر می‌شوند، به طور جسته و گریخته مورد توجه قرار گرفته است. در معاونت آموزشی وزارت متبوع نیز در قالب حیطه‌های المپیاد، حداقل در زمینه جریان‌سازی، اقداماتی شروع شده است. با این حال به نظر می‌آید با توجه به مطالب این حوزه که غایت هدف آن نگاه نقادانه به پزشکی است، امری که پزشکان بنابر برخی دلایل به آن نمی‌پردازند یا در نگاه خوش‌بینانه کمتر می‌پردازند؛ برگزاری کارگاه‌ها و مدارس مرتبط، در تمرین این نوع نگرش نقش بسزایی خواهد داشت. از این رو مدرسه تابستانی «فلسفه پزشکی» طراحی گردید تا دانشجویان ضمن آشنایی با مباحث مقدماتی فلسفه و نیز تمرین مهارت تفکر انتقادی، در حوزه‌های مختلف سلامت اعم از آموزش، پژوهش و درمان، نگاه انسان‌محور به آزمودنی، پژوهش‌شدنی و مددجو و نیز احترام به کرامت انسانی را سرلوحه کار خود قرار دهند.

اهداف دوره:

- آشنایی دانشجویان با مقدمات فلسفه
- آشنایی دانشجویان با مباحث فلسفه پزشکی و تفکر انتقادی
- تلاش برای تقویت مهارت تفکر انتقادی در دانشجویان

گروه هدف:

- دانشجویان پزشکی و پرستاری (ترجیحا مقطع بالینی)

عناوین مباحث:

- تعریف فلسفه پزشکی، تاریخچه و مباحث پیرامون آن
- درآمدي بر مفهوم سلامت و بیماری
- پزشکی و مسئله ذهن و بدن
- علیت در پزشکی
- مغالطات در فرایند تشخیص و درمان پزشکی
- منطق تشخیص در پزشکی
- مفهوم پلاسبو و تاملات فلسفی پیرامون تحقیقات پزشکی
- پزشکی مبتنی بر شواهد نقد و بررسی
- مرگ و تعریف آن در پزشکی

مدرسان دوره:

- آقای دکتر حمیدرضا نمازی
- آقای دکتر احمدرضا همتی مقدم
- آقای دکتر صادق یوسفی

ب) مدرسه تابستانی علوم قرآن و حدیث در سلامت

مطالعه و کاوش مباحث مرتبط با سلامت در جنبه‌های مختلف آن در متون دینی، امروزه طرفداران و علاقه‌مندان زیادی دارد. با این حال، بهره‌گیری از متون حدیثی و روایی نقل شده از پیامبر اکرم (ص) و ائمه هدی (علیهم السلام)، بدون کسب توانمندی‌های لازم در عرصه علوم حدیث که خود، دانش گسترده و برخوردار از ابعاد مختلفی است، امکان‌پذیر نخواهد بود همچنان که پی بردن به معانی و مفاهیم قرآن کریم نیز، مستلزم ایجاد ظرفیت‌های لازم در پژوهشگران این حوزه در علوم مختلف قرآنی خواهد بود. به همین منظور، اقدامات مختلفی در راستای آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی گروه پزشکی در مطالعات میان‌رشته‌ای علوم قرآن و حدیث در دانشکده سلامت و دین، مد نظر قرار گرفته است که مهم‌ترین آنها، ارائه آموزش‌های مدون در قالب دوره کارشناسی ارشد و دوره‌های پودمانی به اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی، از اهم این اقدامات است. ضرورت آشناسازی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی نیز به عنوان اطبا، اساتید و پژوهشگران آینده علوم پزشکی کشور با چنین مباحثی، امروزه بیش از گذشته احساس می‌شود. از همین رو، این برنامه آموزشی در تلاش است تا با حساس‌سازی دانشجویان علاقه‌مند و ارائه مباحث مقدماتی در زمینه علوم قرآن و حدیث، افق نوینی فراروی این سرمایه‌های انسانی ارزشمند کشور، نسبت به مطالعات میان‌رشته‌ای در این حوزه بگشاید. این دانشجویان با مطالعات تکمیلی و کسب توانمندی‌های لازم در این عرصه پس از گذراندن سایر دوره‌های آموزشی و دنبال نمودن مطالب مرتبط، قادر خواهند بود خدمات خود در نظام سلامت در آینده را همسو و هماهنگ با تعالیم اسلامی، به نحو شایسته به انجام رسانند و زمینه‌ساز تحقق آرمان‌های اصیل جامعه علمی کشور در ممزوج نمودن آموزه‌های دینی در شؤون مختلف زندگی و پرهیز از نگاه عرفی و دنیوی گسسته از دین به علم و سایر پدیده‌های پیرامون، باشند. تحقق چنین هدفی، از یک طرف، نیازمند اصلاح دانش، بینش و نگرش افراد در ارتباط با نسبت علم و دین و ظرفیت دین در پاسخگویی به نیازهای متکامل و متنوع بشر در گذر زمان است و از طرف دیگر، کسب مهارت‌ها و توانمندی‌های لازم در جهت بهره‌گیری از نصوص و متون دینی در حوزه علوم سلامت را اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. از همین رو، در این دوره فشرده، تلاش می‌شود با توجه به زمان اندک دوره، مهم‌ترین مباحث مربوطه به نحو اجمال، مورد اشاره قرار گیرد و ضمن درگیر کردن دانشجو در مباحث گروهی و دوطرفه، انگیزه‌های لازم جهت ادامه مطالعات در این زمینه فراهم شده و مسیر صحیح و اصولی این مطالعات به منظور دستیابی به یافته‌های مورد انتظار در این عرصه نیز به این عزیزان، تبیین گردد. امید است در انجام این مهم، مشمول تأییدات ذات ربوبی و ادعیه حضرت ولی عصر (عج) قرار گیریم.

اهداف دوره:

- آشنایی اجمالی با علوم قرآن و حدیث با محوریت احادیث و روایات مرتبط با حوزه سلامت
- آشنایی با برخی از پیچیدگی‌ها و چالش‌های بهره‌گیری از احادیث در مطالعات سلامت و دین
- ترویج مطالعات میان‌رشته‌ای سلامت و دین در بین دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی
- ایجاد ارتباط مابین دانشجویان علاقه‌مند به مطالعات سلامت و دین در فضای واقعی و مجازی برای همکاری‌های مشترک علمی و پژوهشی
- انگیزه‌بخشی به دانشجویان علوم پزشکی جهت توسعه مطالعات در حوزه دین

مخاطبان:

شرکت کنندگان هر دوره، ۳۰ الی ۴۰ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی با اولویت دانشجویان رشته پزشکی مقاطع بالینی خواهند بود.

عناوین مباحث:

- آشنایی با علوم حدیث (تاریخ حدیث، درایه، رجال، فقه الحدیث)
- ضرورت و شیوه آشنایی با علوم فوق جهت مواجهه صحیح با احادیث و روایات
- آشنایی با منابع معتبر حدیثی (با تأکید بر منابع شیعه)
- معرفی کتب روایی طبی از گذشته تاکنون و نقد آنها بر اساس معیارهای حدیث‌شناسی
- بررسی موردی برخی از احادیث مرتبط با طب
- اعجاز پزشکی در قرآن کریم
- چالش‌های بهره‌گیری از روایات طبی
- رویکرد صحیح بهره‌گیری از روایات طبی
- آسیب‌شناسی وضعیت کنونی طب اسلامی

اساتید دوره:

- آقای دکتر عبدالهادی مسعودی
- آقای دکتر هادی نصیری
- آقای دکتر سیدمحمدکاظم سیدطباطبایی
- آقای دکتر محمدکاظم رحمان‌ستایش

ج) مدرسه تابستانی اخلاق پزشکی

از آنجا که اصول اخلاقیات زیستی و اخلاقیات پزشکی بر بستر فلسفی شکل می‌گیرد، در حال حاضر در جوامع غربی بر پایه مبانی فلسفی آن جامعه، پیرامون حوزه‌های مختلف اخلاقیات پزشکی، بحث‌های فراوان ارائه شده و جوانب مختلف موضوعات مطرح در این حوزه به بحث و تبادل نظر گذاشته شده است. علی‌رغم اینکه اصول ارائه شده برای اخلاقیات زیست‌پزشکی، در نگاه اول اصولی عام است و از سوی دیدگاه‌های مختلف قابل پذیرش است، اما برخی زوایای این اصول و قواعد از منظر جوامع دیگر قابل قبول نیست. مثلاً در برخی مقالات بر اهمیت و خودمختاری خانواده در برابر خودمختاری فردی در جامعه شرقی تأکید شده است. از سوی دیگر در مواردی فرهنگ و نگرش انسان به جهان پیرامون و به تعبیر صحیح‌تر، «جهان بینی» او بر ابعاد مختلف زندگی‌اش کاملاً تأثیر دارد. جهان‌بینی زیربنای همه تصمیم‌های انسانی است. شهید مرتضی مطهری در کتاب «جهان‌بینی توحیدی» چنین می‌گوید: «یک مسلک و یک فلسفه زندگی خواه ناخواه بر نوعی اعتقاد و بینش و ارزیابی درباره هستی و بر یک نوع تفسیر و تحلیل از جهان مبتنی است. نوع برداشت و طرز تفکری که یک مکتب درباره جهان و هستی عرضه می‌دارد، زیرساز و تکیه‌گاه فکری آن مکتب به شمار می‌رود. این زیرساز و تکیه‌گاه اصطلاحاً «جهان‌بینی» نامیده می‌شود. همه دین‌ها و آیین‌ها و همه مکتب‌ها و فلسفه‌های اجتماعی متکی بر نوعی جهان‌بینی بوده است. هدف‌هایی که یک مکتب عرضه می‌دارد و به تعقیب آنها دعوت می‌کند و راه و روش‌هایی که تعیین می‌کند و باید و نبایدهایی که انشاء می‌کند و مسؤولیت‌هایی که به وجود می‌آورد، همه به منزله نتایج لازم و ضروری جهان‌بینی‌ای است که عرضه داشته است.» جهان‌بینی مقدمه نگاه فلسفی خواهد بود و انسان بر پایه جهان‌بینی و نگاه فلسفی خویش، برنامه زندگی خود را نظم و نسق می‌دهد. این دوره آموزشی تلاش دارد در قالبی متفاوت از دروس مرسوم اخلاق پزشکی و با بهره‌گیری از اساتید مبرز این حوزه و با رویکرد گفتگو محور و تعاملی، بر چالش‌های اخلاقی موجود در فضای علوم پزشکی، متمرکز گردیده و توانمندسازی دانشجویان در مواجهه با چنین چالش‌هایی را در عرصه‌های فعالیت خود در آینده دنبال نماید. امید است طرح موارد یاد شده با محوریت آموزه‌های دینی و جهان‌بینی اسلامی، به عنوان تجربه‌ای موفق، افق نوینی را در مباحث اخلاق پزشکی، فراراه مدرسان و فعالان این حوزه قرار دهد.

اهداف:

- آشنایی با تعاریف، کلیات و مقدمات اخلاق پزشکی
- تحلیل اجمالی فلسفه اخلاق غرب با استناد به آیات و روایات
- تحلیل اصول فلسفه اخلاق اسلامی با استناد به قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام

- بررسی چند مورد از موارد کاربردی اخلاق پزشکی و تحلیل چالش‌های آن بر اساس منابع نقلی دینی
- دستیابی به روش تصمیم‌گیری اخلاقی با بهره‌گیری از آیات و روایات
- انگیزه‌بخشی به دانشجویان علوم پزشکی جهت توسعه مطالعات در حوزه دین
- ارائه چارچوب صحیح مطالعات دانشجویان در جهت توانمند شدن ایشان در حوزه مطالعات میان‌رشته‌ای سلامت و دین

مخاطبان دوره:

مخاطبان دوره، شامل کلیه دانشجویان علاقه‌مند دانشگاه‌های علوم پزشکی خواهد بود.

عناوین مباحث:

جلسات مدرسه تابستانی اخلاق پزشکی، گفتگو محور بوده و دانشجویان با نظارت اساتید به بحث و تبادل نظر در گروه‌های کوچک و سپس در جمع عموم شرکت کنندگان، خواهند پرداخت:

- کلیات و تعاریف اخلاق پزشکی
- فلسفه اخلاق غرب
- فلسفه اخلاق اسلامی
- چهار اصل اخلاقی
- آغاز حیات
- پایان حیات

اساتید دوره:

- خانم دکتر لیلا افشار
- آقای دکتر علیرضا باقری‌چیمه
- آقای دکتر محسن جوادی
- دکتر محسن رضایی‌آدریانی
- خانم دکتر منصوره مدنی